

Van'da Göçmenlik Halleri

EDİTÖRLER
ORHAN DENİZ | MEHMET ZEYDİN YILDIZ

Van'da Göçmenlik Halleri

Editörler

Orhan DENİZ | Mehmet Zeydin YILDIZ

Çizgi Kitabevi Yayınları (e-kitap)

©Çizgi Kitabevi
Aralık 2022

ISBN: 978-605-196-944-2
Yayıncı Sertifika No:52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
Editörler
DENİZ, Orhan | YILDIZ, Mehmet Zeydin
Van'da Göçmenlik Halleri

Yayına Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.	Alemdar Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1	Çatalçeşme Sk. No:42/2
Meram/ Konya	Cağaloğlu/ İstanbul
(0332) 353 62 65 - 66	(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com
📞📧 / cizgikitabevi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GÖÇ ÜZERİNE PSİKOLOJİK BİR ÇÖZÜMLEME	11
Prof. Dr. Fuat TANHAN	
CUMHURİYET DÖNEMİNE GİRİLİRKEN VAN YENİ KENT SOSYOLOJİSİNİN OLUŞUMU	38
Sinan HAKAN	
ZORAKİ GÖÇÜN KADINLARI: VAN ÖRNEĞİ	63
Prof. Dr. Mehmet Zeydin YILDIZ	
Dr. Mehmet Sami ZÜMRÜT	
Nermin Aksan KANAT	
DEPREM ve GÖÇ: 2011 VAN DEPREMİ ÖRNEĞİ	93
Prof. Dr. Orhan DENİZ	
Prof. Dr. Mehmet Zeydin YILDIZ	
Prof. Dr. Suvat PARİN	
Dr. Öğr. Ü. Rıdvan ERDOĞAN	
VAN'DA BULUNAN SURİYELİ SİĞİNCİLERİN KENTTE TUTUNMA STRATEJİLERİ ve YEREL HALKIN SURİYELİ SİĞİNCİLERE YÖNELİK ALGISI	121
Arş. Gör. Mehmet Kadri TEKİN	
VAN'DAKİ KAMU KURUMLARININ SURİYELİ SİĞİNCİLERE YÖNELİK FAALİYETLERİ	146
Arş. Gör. Semih NARGÜL	
EMEĞİ GÖÇÜNE BİR ÖRNEK: VAN'DAN YAPILAN MEVSİMLİK İŞÇİ GÖÇÜ	166
Arş. Gör. Cihat UĞURLU	

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GÖÇ POTANSİYELLERİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ 191

Prof. Dr. Orhan DENİZ

Arş. Gör. Cihat UĞURLU

Arş. Gör. Semih NARGÜL

Arş. Gör. Mehmet Kadri TEKİN

VAN GÖÇ BİBLİYOGRAFYASI..... 210

Dr. Öğr. Ü. Rıdvan ERDOĞAN

Prof. Dr. Mehmet Zeydin YILDIZ

Arş. Gör. Mehmet Kadri TEKİN

KİTABIN YAZARLARI 234

ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN GÖÇ POTANSİYELLERİ: VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. Orhan DENİZ

Arş. Gör. Cihat UĞURLU

Arş. Gör. Semih NARGÜL

Arş. Gör. Mehmet Kadri TEKİN

Giriş

Küreselleşmenin etkisiyle ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarında ortaya çıkan değişiklikler, politika uygulamaları, stratejik planlamalar vb. birçok alanda düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Dünyada teknolojinin ilerlemesi sonucunda ulus ötesi hareketliliklerin hız kazanması ve artan rekabet koşulları sonucunda iş piyasalarının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü kaynağı yükseköğretimi yaygın hale getirmekte, bu alanda hızlı bir uluslararasılaşma yaşandığı görülmektedir. 80'li yıllarda dünyadaki uluslararası öğrenci sayısı 1 milyonken bu rakam günümüzde 7 milyonu aşmıştır (OECD, 2020). Kısa sürede istatistiklerdeki bu ivmelenmenin temel sebebi, uluslararası öğrenci hareketliliğinin ülkeler ve üniversiteler arasında çok yönlü ilişkilerin güçlenmesi ile birlikte çeşitlenmesi, devletlerin kalkınma çabalarına hız kazandırma gayreti ve devletlerarası ekonomik ilerleme yarışı, gelişmiş ülkelerin demografik yapısı gereği genç ve dinamik bireylere gereksinim duyması, üretim ilişkilerinin her geçen gün değişmesi, bireylerin yurt dışında farklı bir entelektüel birikimden istifade etmek istemesi şeklinde özetlenebilmektedir (DEİK, 2012).

Küreselleşmenin yükseköğretimin geleceğine dönük etkisinin ne olacağı üzerine yapılan araştırmalarda birtakım öngörülerin ileri sürüldüğü görülmektedir. Öğrencilerin, akademisyenlerin ve diğer eğitimcilerin hareketliliğinin ulus-ötesi yönde çeşitleneceği, akademik araştırmalarda ikili işbirliklerinin artacağı ve uluslararası proje bazlı çalışmaların ağırlık kazanacağı,

performansa bağlı fonlamaların yaygın hale geleceği, Kuzey Amerika ülkelerinin araştırma hususunda üstünlüğünü muhafaza etmesi ile beraber Asya ve Avrupa ülkelerinin de küresel ölçekte etkisini kuvvetlendireceği tahmin edilmektedir (Çetinsaya, 2014).

Eğitimin küresel bir boyut kazanması her ne kadar diplomatik ilişkilerin ilerlemesi, kültürel ve siyasi bağların geliştirilmesi gibi dinamikler temelinde ortaya çıkmış olsa da uluslararası öğrencilerin ülkelere ekonomik bir avantaj sunduğu yeni bir pazarı gündeme getirmektedir. Yükseköğretim kurumlarında bulunan yöneticilerin, siyasetçilerin ve bu alanda hizmet üreten idarecilerin ilgi alanları uluslararası öğrencilerin finansal ölçekte sunacağı katkıya yönelmektedir. Ülkelerin uluslararası öğrencileri çekme hususunda ortaya koydukları rekabet, ulusal anlamda yükseköğretim politikalarını biçimlendirmekte; hükümetler, eğitim bakanlıkları ve sivil toplum kuruluşları işbirliği içerisinde olarak farklı stratejiler belirlemektedir (Pusser ve Turner, 2004). Hükümetler ve eğitim konusunda uzmanlar, küreselleşme sonucunda ulusal ekonomilerin ve eğitim sistemlerinin diğer ülkelerin etkisi altında kalması ve çağın gerekliliğini yakalayabilmesi için geniş bir dünya görüşüne sahip, farklı dilleri konuşabilen, zengin kültür birikimi olan ve ihtiyaç duyulan alanlarda iş yöntemlerine hâkim öğrencilerin yetişmesini planlamaktadır. Bu doğrultuda dünyada uluslararası öğrencilerin hareketliliği yaygın hale gelmektedir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), en fazla uluslararası öğrenci hareketliliğinin yaşandığı ülke olarak önemli bir çekim merkezi olarak bilinmektedir. Diğer taraftan, İngiltere, Fransa, Almanya, Avustralya, Çin ve Kanada da ABD'nin ardından uluslararası öğrenci çeken ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye son dönemlerde uluslararası öğrenciler için çekim merkezi olabilme amacıyla önemli adımlar atmaktadır. Üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin sayısının artırılması, değişim programlarının çeşitlendirilmesi, burs imkânlarının genişletilmesi gibi farklı unsurlar Türkiye'nin dünyada en çok uluslararası öğrenciye sahip 10. ülke olmasıyla sonuçlanmıştır. 2020 yılında 200 bini aşan uluslararası öğrenci sayısının 2021 yılında Türkiye'de pandemi koşullarına rağmen 220 bini aşması hedeflenmektedir (YÖK, 2021).

Türkiye genelinde böyle bir tablo mevcutken, makalenin odak noktasını Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde eğitim gören uluslararası öğrenciler teşkil etmektedir. Van kentinde bulunan uluslararası öğrencilerin göç potansiyelleri üzerine gerçekleştirilen bu çalışmada, uluslararası öğrencilerin profilleri demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler ile menşe ülke dağılımları dikkate alınarak incelenmektedir. Yıllar içerisinde menşe ülkelerden gelen

öğrencilerde niceliksel değişiklik ile birlikte coğrafyaların benzerlik taşıyıp taşımadığı irdelenirken; öğrencilerin bir başka ülkede eğitim alma taleplerini şekillendiren sebepler itici ve çekici faktörler çerçevesinde ele alınmaktadır.

Bununla birlikte kente gelen uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik statülerinde ve kültürel yapılarında genel bir benzerliğin olup olmadığı ve bu faktörlerin değişkenliğinin öğrencileri nasıl etkilediği çalışmada analiz edilen unsurlar arasındadır. Zira uluslararası öğrencilerin yükseköğrenim hareketliliğinde bulunmak istediği ülkenin ekonomik açıdan durumu ve kültürel dokusu, eğitim kalitesinin yanında önem arz eden hususlar olarak yer almaktadır. Çalışmanın diğer ana temasını oluşturan nokta ise uluslararası öğrencilerin Van kentine ve üniversiteye dair algıları, bir başka ifadeyle, memnuniyet düzeyleridir. Öğrencilerin hem kent hem de üniversite özelinde sahip olduğu düşünceler, geleceğe dönük tasavvurlarını önemli ölçüde şekillendirebilmektedir. Türkiye'ye gelmeden önce ve geldikten sonra fikirlerinin nasıl etkilendiği, ülkede karşılaşılan durumların üniversite ve kent algısına yönelik tutumlarını hangi yönde belirlediği, gelecekte göç etme kararlarında bunların nasıl bir faktör olduğu çalışmada tartışmaya açılan meseleler olarak ortaya çıkmaktadır.

Yöntem

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin kentsel ortam ve üniversite hakkındaki algılarını ve ileriye dönük göç potansiyellerini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği uygulanmıştır. Anket uygulamaları, araştırılmak istenen evreni temsil eden küçük bir katılımcı grubundan yola çıkarak, birçok değişkeni aynı anda test etmeyi ve farklı istatistiksel yöntemlerden yararlanarak genel bulgulara ulaşmayı amaç edinir (Neuman, 2007: 164-168). Anketler aynı zamanda, sosyal bilimlerde gözlemleri genel bir düzeye indirmek açısından da önem taşımaktadır. Bu nedenle araştırmada hedeflenen bilgilere ulaşmak için nicel yöntemin daha yararlı olacağı kanısına varılmış ve Van YYÜ'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerle bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı YÖK verilerine göre 706 uluslararası öğrencinin bulunduğu Van YYÜ'de 120 kişi ile anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Yapılan incelemede 107 anket verisinin işlenmeye uygun olduğu sonucuna varılmış ve önemli derecede eksik bilgi barındıran anketler değerlendirmeye alınmamıştır.

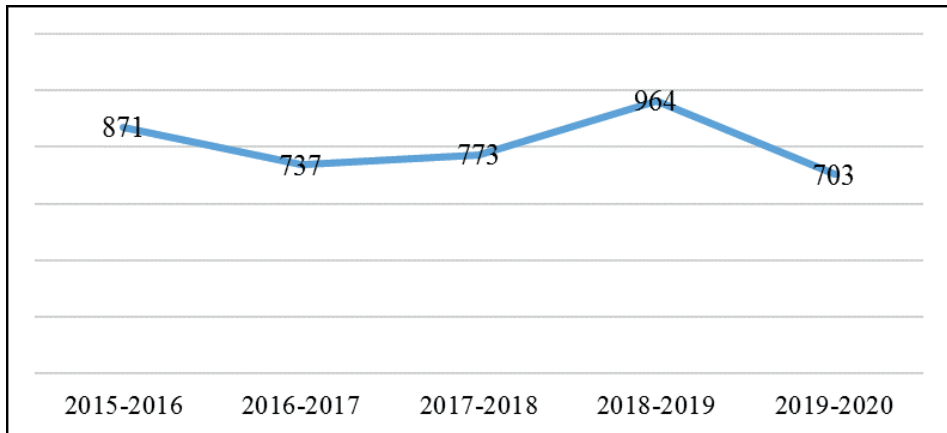
Anketler, katılımcılara Haziran-Aralık 2020 tarihleri arasında uygulanmıştır. Birebir olarak gerçekleştirilen anketlerde mümkün olduğunca farklı etnik kökenden gelen ve farklı fakültelerde öğrenim gören kişilerle görüşülmeye dikkat edilmiştir. Katılımcılara demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, ülke ve üniversite tercihlerinde öne çıkan faktörler ile birlikte öğrencilerin kent ve üniversiteye dair algılarını ve göç potansiyellerini tespit etmeyi amaçlayan 54 soruluk bir anket formu yönetilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 21 paket programında girilerek araştırmanın amaçları doğrultusunda frekans ve fark analizleri yapılmıştır.

Uluslararası Öğrenci Profili

Demografik Özellikler

YYÜ'de eğitim gören öğrencilerin sayısı ve menşe ülkeleri yıllara göre değişkenlik göstermektedir. 2015-2020 yılları arasında uluslararası öğrencilerin sayısında dönem dönem azalmalar yaşansa da birbirine yakın rakamların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu değişikliklerin yaşanmasındaki sebepler ülkelerin ekonomik yapısında zaman zaman sorunların yaşanması ve uluslararası öğrenci hareketliliğinde teşvik edici unsurların sektöre uğraması, ülkeler arası ikili ilişkilerin değişkenlik arz etmesi, uluslararası konjonktürün istikrarlı bir yapıya sahip olmaması olarak özetlenebilmektedir. Dolayısıyla tüm bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda, Şekil 1'den de anlaşılabileceği üzere YYÜ'ye gelen uluslararası öğrencilerin niceliksel karşılığı belirli bir veriyi yansıtsa da grafik inişli-çıkışlı olarak ilerlemektedir.

Şekil 1: 2015-2020 yılları arasında Van YYÜ uluslararası öğrenci sayısı

Uluslararası öğrencilerin geldikleri ülkeye yönelik veriler incelendiğinde komşu ülkelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. 2015-2016 yılları arasında

en fazla öğrenci sırasıyla Irak Cumhuriyeti (409), Suriye Arap Cumhuriyeti (287), Türkmenistan (43) ve İran İslam Cumhuriyeti (39) ülkelerinden gelmiştir. 2019-2020 yıllarında ise Suriye Arap Cumhuriyeti (252), Irak Cumhuriyeti (172), İran İslam Cumhuriyeti (86) ve Türkmenistan (77) şeklinde kayıtlara geçmiştir (YÖK, 2021b). Dolayısıyla Van'ın konumu gereği coğrafi olarak kendisine yakın ülkelerden uluslararası öğrenci çektiği söylenebilir. Bu istatistikler sadece Van özelinde karşılaşılan bir durum olmanın ötesinde Türkiye'nin de genel olarak karşılaştığı bir meseledir. Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin menşe ülkeleri incelendiğinde Türki Cumhuriyetler ve Ortadoğu ülkelerinden gelenlerin ağırlıkta olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla YYÜ aslında Türkiye'nin sahip olduğu tablonun bir yansımasını oluşturmaktadır.

Tablo 1: Van YYÜ uluslararası öğrencilerin cinsiyet, yaş ve medeni durum dağılımları

		Kişi	Oran (%)
Cinsiyet	Erkek	65	60,7
	Kadın	42	39,3
Yaş Aralığı	20 yaş altı	26	24,3
	21-24	38	35,5
	25-28	20	18,7
	29-33	8	7,5
	34 ve üzeri	3	2,8
Medeni Durum	Evli	23	22,1
	Bekâr	81	77,9

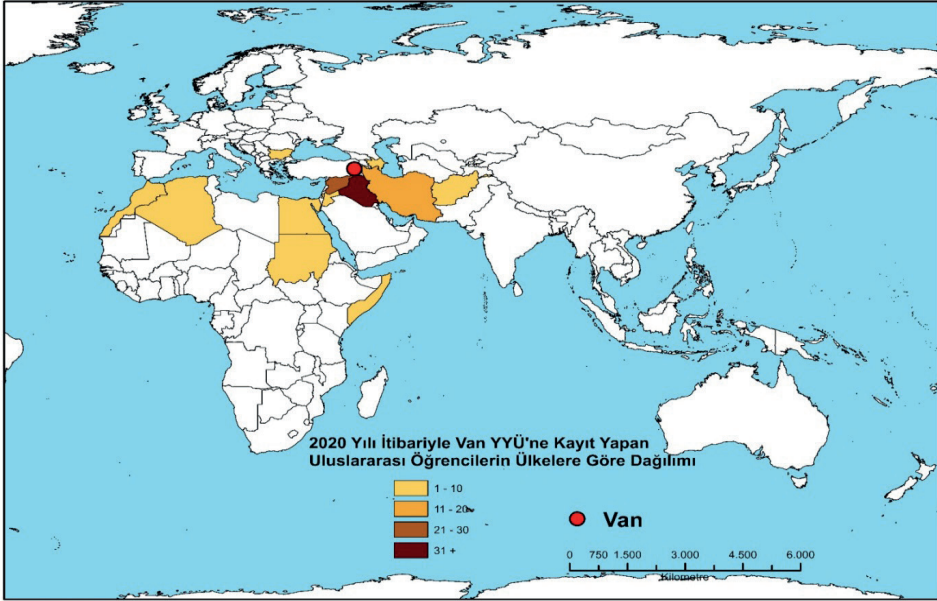
Öte yandan ankete katılan uluslararası öğrencilerin eğitim bilgileri göz önünde bulundurulduğunda farklı fakülte çatısı altında eğitim aldıkları görülmektedir. Tıp, Mühendislik, Eğitim, Ziraat, İlahiyat, Fen, Eczacılık, Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bunlar arasında ön plana çıkmaktadır. Ankete katılan 107 uluslararası öğrencinin yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim bilgileri dikkate alındığında, erkek öğrencilerin ağırlıkta olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında öğrencilerin büyük bölümü bekâr olmakla birlikte yarıdan fazlası da 25 yaş altındadır.

Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özellikler ile Menşe Ülke Dağılımı

Türkiye 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde toplamda 185047 öğrenciyle dünyada en fazla uluslararası öğrenci çeken ülkeler arasında yer almaktadır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>). Türkiye'ye gelen öğrencilerin çoğunlukla Irak, Türkmenistan, Suriye, İran ve Azerbaycan gibi komşu ülkelerden

oldukları görülmektedir (<https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>). Benzer durum Van YYÜ için de geçerlidir. Üniversiteye gelen öğrencilerin büyük oranda komşu ülkelerden olduğu, bunun da daha çok üniversitenin bu ülkelere yakın olmasının sağladığı avantajlar ile alakalı olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan üniversitenin konumu ile yaşanan ya da çalışılan yer arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür (Sia, 2013: 9). İşe gidip gelme ve eve yakın olması açısından üniversite konumunun bu açıdan büyük önemi vardır (Moogan ve Baron, 2003: 273). Bu durum, yurt dışında eğitim alan öğrencilerin kendi ülkelerine yakın ülkeleri tercih etmeleriyle paralellik göstermektedir.

Harita 1: Van YYÜ'ye gelen öğrencilerin menşe ülke dağılımı

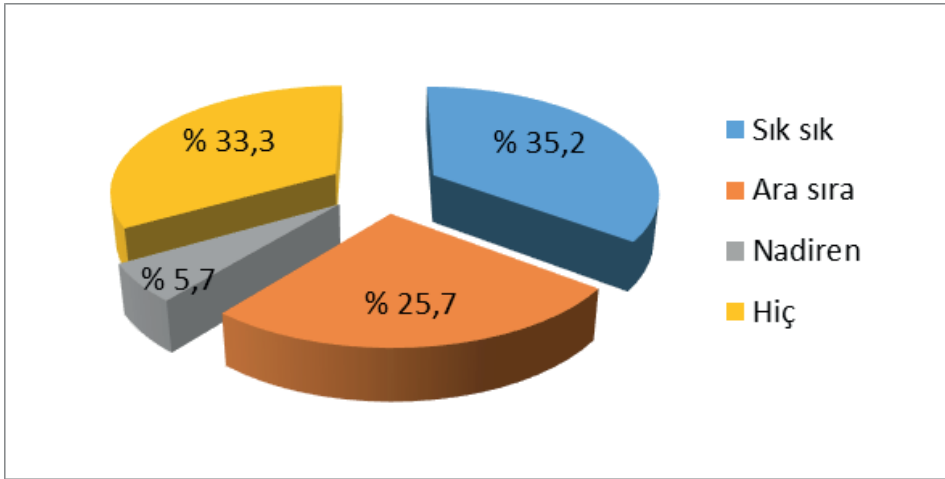

Haritaya bakıldığında Van YYÜ'yü tercih eden öğrencilerin büyük oranda Suriye, İran, Irak, Filistin, Türkmenistan, Azerbaycan ve Mısır gibi komşu ülkelerden olduğu görülmektedir. Üniversite'ye gelen öğrencilerin menşe ülke sıralamaları yıllar itibariyle değişiklik gösterse de genel anlamda ana kaynak bölgeleri stabil kalmaktadır.

Van YYÜ'ye gelen öğrencilerin ekonomik durumlarına bakıldığında önemli bir bölümünün orta gelir grubunda (%72) yer aldığı ve geri kalan kısmın ise alt gelir grubu (%17) ile üst gelir grubundan (%12) oldukları görülmektedir. Düşük gelir grubunda bulunan öğrencilerin harç ve benzeri ödemelere karşı daha hassas durumda olmasının (Çokgezen, 2014: 2) üniversite tercihinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Yapılan saha çalışmasının

da öğrencilerin büyük bir kısmının ekonomik sıkıntılar yaşadığı tespit edilmiştir. Zira ankete katılan kişilerin %31,1'i sık sık, %41,5'i ara sıra ve %4,7'si ise nadiren ekonomik sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir. Diğer taraftan katılımcıların %22,6'sı ise ekonomik anlamda hiç sıkıntı yaşamadığını belirtmiştir. Ayrıca ekonomik sıkıntı yaşayan bazı öğrencilerin (%16,5) okul dışında başka işlerde çalıştığı belirlenmiştir. Bu açıdan genelde Türkiye özelinde ise Van'a gelen öğrencilerin gelir düzeyinin Türkiye'den daha düşük ortalama gelir düzeyine sahip ülkelerden olmaları, doğal olarak Türkiye'de bazı ekonomik sıkıntılarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Zira Van'a gelen öğrencilerin üçte ikisinden daha fazlası (%68,4) geldikleri ülkeyi Türkiye'den daha ucuz bulmaktadırlar. Kişi başına ortalama gelir düzeyinin düşük olduğu ülkelerde aileler eğitime fazla para ayıramamaktadırlar. McDonough ve arkadaşları (2006: 1704) alt gelir düzeyinde bulunan ailelerin, gelirlerinin çoğunu yiyecek, barınma ve ulaşım için harcama eğiliminde olduklarını ve mali durumlarının sınırlı ve istikrarsız doğası nedeniyle uzun vadeli finansal planlamalarını da acil ihtiyaçlarını desteklemek için kullanma eğiliminde olduklarını belirtmektedirler.

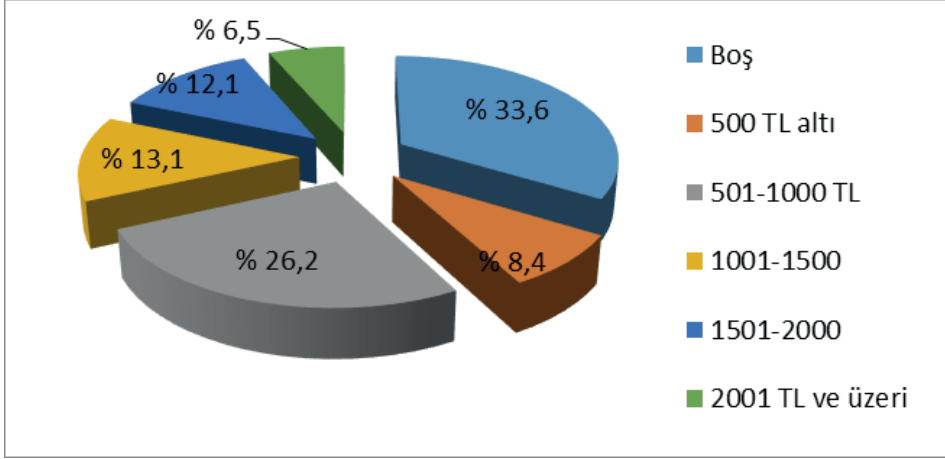
Şekil 2: Öğrencilerin ailelerinden yardım alma sıklıkları

Saha çalışmasında elde edilen verilerden, öğrencilerin %35,2'sinin ekonomik anlamda ailesinden sık sık, %25,7'sinin ara sıra ve %5,7'sinin de nadiren yardım aldığı tespit edilmiştir. Buna karşılık öğrencilerin %33,3'ünün ise ailesinden herhangi bir yardım almadığı belirlenmiştir. Bu genel bir durum olup, uluslararası öğrencilerin en çok karşılaştığı sorunların başında gelmektedir (Erkan vd., 2012: 102; Güldiken ve Özekicioğlu, 2004: 169). Aile desteği dışında öğrencilerin büyük oranda herhangi bir burs ya da buna benzer bir

maddi destek almadıkları görülmüştür. Yapılan alan araştırmasında öğrencilerin %78,8'inin Türkiye'de herhangi bir kurumdan maddi destek almadıkları, ancak %21,4'lük kesimin farklı kurumların maddi desteklerinden yararlandıkları belirlenmiştir. Bu açıdan öğrencilerin ekonomik olarak yüklerini kısmen de olsa paylaşmak adına burs olanakları arttırılmalı ve harç oranlarında indirimle gidilmelidir. Nitekim yüksek harç oranlarının kayıtlanma oranı üzerinde de büyük etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Heller, 1997: 628).

Şekil 3: Van YYÜ'deki uluslararası öğrencilerin bir aylık ortalama giderleri

Saha çalışmasında elde edilen bir diğer önemli sonuç da öğrenci harcamaları ile ilgili olanıdır. Yapılan saha çalışmasında öğrencilerin yaklaşık üçte birinin (%34,5) 1000 TL'nin altında %13,1'inin 1001-1500 TL arasında, %12,1'inin 1501-2000 TL arasında %6,5'inin de 2001 TL'nin üzerinde aylık giderinin olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların %33,6'sı ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır. Yapılan çalışmalarda artan eğitim maliyetini karşılamak için öğrencilerin birçoğunun borç almaya yöneldiği ve borçla mezun olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, dört yıllık üniversite öğrencilerinin üçte ikisi, derecelerini ekonomik külfet altına girerek tamamlamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durumun ise ekonomik durumlarının yanı sıra akademik başarı, sağlık ve refahları üzerinde olumsuz etki yaratabileceği düşünülmektedir (Lim vd., 2014: 148).

Ülke ve Üniversite Seçiminde Etkili Olan Etmenler

Küreselleşme ile birlikte yükseköğretimde öğrencilerin talepleri sürekli artmakta ve gün geçtikçe daha çok kişi yurt dışında eğitim almak için girişimlerde bulunmaktadır (Xiong vd., 2020: 5). Hayatlarının en verimli ve

kritik sürecini üniversiteye hazırlık ve tercih döneminde yaşayan öğrenciler; kendi ilgi, beklenti ve sınav sonuçlarına göre yapacakları tercih ile hayatları boyunca kendilerine eşlik edecek bir süreci başlatmaktadırlar (Kuzu vd., 2018: 129). Öğrenciler için hem kimlik edinme hem de ekonomik kazanımın bir kapısı olacak bu seçim, bireylerin refah içinde bir yaşam sürmelerine katkı sağlayacağı gibi çekilmez bir yolun başlangıcı da olabilmektedir. Bu yüzden tercihleri sonucu farklı bir ülkede eğitim alacak olan öğrencilerin bu kararında çok sayıda faktörün etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Alan yazına bakıldığında öğrencilerin üniversite tercihlerinde çok sayıda faktörün etkisinin olduğu belirlenmiştir. Temelde daha iyi eğitim almaya yönelik olan bu tercih süreci itici ve çekici faktörler tarafından belirlendiği görülmektedir (Lee, 1996: 49-50). İtici faktörler daha çok ev sahibi ülkenin sahip olduğu istenmeyen faktörler ile alakalıdır. Yaşanılan yerdeki yüksek eğitim kurumlarının kalitesinin düşük olması, geleneksel eğitim yöntemlerinin baskın olması, kötü politik ve ekonomik koşullar (Liu ve Zhu, 2019), yetersiz burs, konaklama, zayıf kariyer beklentisi ile lisansüstü programlarının yokluğu gibi nedenler, öğrencilerin başka bir ülkede eğitim almasında etkili olan faktörlerdir (Singh vd., 2014: 467-68). Çekici faktörler ise karşı tarafın sunmuş olduğu olanaklarla ilgilidir. Bu iki faktörün birleşmesi, öğrencilerin yurt dışında eğitim almalarında temel tetikleyici motivasyon olmaktadır.

Bu açıdan öğrencilerin göç kararı almalarında etkili olan ilk faktörün daha çok kişilik yapısı ile ilgili olduğunu söylemek mümkündür (Deviney vd., 2014: 2). Çünkü belirsizliğe karşı yüksek toleransı olan ve dışa açık olan öğrencilerin yurt dışında eğitim faaliyetlerine katılma olasılığı daha yüksektir. Diğer taraftan içe dönük öğrencilerde bu durum daha düşüktür (Miao ve Harris, 2012: 438). Bununla birlikte öğrencilerin bu kararları almalarında ailenin rolü oldukça büyüktür (Xiong vd., 2020: 5). Zira öğrencilerin neredeyse tamamının aile ekonomisine bağlı olarak eğitim aldıkları göz önüne alındığında, bu kararın alınmasında ailenin büyük oranda etkili olduğu söylenebilir. Hatta ebeveynlerin eğitim düzeyine göre de kararlar farklılaşabilmektedir. Özellikle annenin eğitim düzeyinin üniversite ve bölüm seçiminde önemli oranda etkili olduğu belirlenmiştir (Korkut-Owen vd., 2012: 142). Bunun yanı sıra öğrencinin yaşadığı yere yakın bir üniversitede eğitim alması zaman ve para tasarrufu sağlayacağı için çoğu zaman bir tercih nedeni olabilmektedir. Öğrenci başta ailesi olmak üzere çevresindekilerin etkisi altında kalarak yakın konumdaki üniversiteyi tercih edebilmektedir (Ming, 2010: 53). Bu açıdan öğrencilerin kimi zaman aileleri, arkadaşları, öğretmenleri ve

kariyer ofisleri tarafından yönlendirildiği görülmüştür (Moogan ve Baron, 2003: 273). Yapılan anket çalışmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Zira YYÜ'yü tercih eden öğrencilerin büyük oranda internet kaynakları, ülkelerindeki resmi kurumlar ve tanıdıklarının yönlendirmeleriyle bu üniversiteyi tercih ettikleri belirlenmiştir. Bu durum özellikle düşük gelirli aileler, kültürel yapısı itibarıyla kendi ülkesi yakınlarında kalmayı öngören etnik gruplar ve mesafe maliyetinin yüksekliğini karşılamakta zorlanan kişiler için önemli olabilmektedir (Çatı vd., 2016: 166). Üniversite seçimi, kimi zaman cinsiyete göre de değişebilmektedir. Zira kız öğrencileri için üniversite seçiminde güvenli bir kampüs ortamının varlığı erkeklere göre çok daha fazla göz önünde bulundurulmuş bir faktör olmaktadır (Shank ve Beasley, 1998: 66).

Ailelerin sosyo-ekonomik yapısı, yükselen yaşam ve çalışma maliyetleri, ülkelerin vize politikası ile göçmenlere karşı tutumlar öğrencilerin karar almalarında birinci derecede etkili olan unsurlardır (Bodycoot, 2009: 350). Anket çalışmasında elde edilen sonuçlarda da öğrencilerin Van YYÜ'yü tercih etmelerindeki ilk nedenlerinden birinin eğitim maliyetlerinin düşük olmasıdır. Diğer faktörler arasında eğitim koşulları, tanıdık ve yakınların bulunması ile göç etme imkanlarının kolay olması yer almaktadır. Bu açıdan üniversitenin pahalılığı, kabul şartlarının esnekliği ve daha önce akraba ya da tanıdıkların varlığı sayesinde kurulan kültürel bağlar bu hareketliliği sürdürmede büyük katkı sağlamaktadır (Liu, 2016: 41). Saha çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. *"Gelmeden önce yakın çevrenizde Türkiye'de eğitim gören tanıdığınız var mı?"* sorusuna katılımcıların %58,1'inin evet cevabını verdiği görülmüştür.

Üniversite ile ilgili tanıtım ve reklamların yeterli düzeyde yapılması ile tanınırlığının artırılması öğrencilerin üniversiteyi tercih etmelerinde önemli bir role sahiptir. Zira üniversitenin tanınırlığı, saygınlığı ve sosyal imkanları ile akademisyenlerin başarısı, öğrencilerin tercih sırasında göz önünde bulundurdıkları önemli faktörlerdendir (Mourad, 2011: 259). Benzer şekilde üniversitenin haberlere konu olması ve olumlu yönlerinin aktarılması bu süreçte önemli bir belirleyendir (Arpan vd., 2003: 103). Bu açıdan üniversitenin tanınırlığı, prestiji, sosyal ve kültürel olanakları ile uluslararası öğrenci kayıtlanması arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır (Cebolla-Boado vd., 2018: 368-69). Üniversitenin çeşitli burslar sunması ile düşük harç miktarına sahip olması da bu süreçte öğrencilerin en fazla dikkat ettikleri hususlardan biridir. Zira yapılan araştırmalarda da öğrenim (harç) artışları ile kayıt oranı ara-

sında negatif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan mali yardımların varlığı ve ödeme esnekliği üniversite seçiminde önemli bir etkiye sahiptir (Sia, 2013: 9).

Hükümetlerin eğitim konusunda izlemiş oldukları politikaların da bu süreçte çok önemli olduğu görülmüştür. Hükümetlerin öğrencilerini desteklemesi, bireyler arasındaki eşitsizliği azaltacak tedbirler alması, bu yönde mali külfetleri omuzlaması ve buna yönelik politika geliştirmesi, daha fazla öğrencinin yurt dışında eğitim hayatına katılmasına imkân sağlayan nedenler arasında yer almaktadır (Dong, 2012: 1-2).

Modern iletişim ve bilgi teknolojilerinin varlığı ile kütüphane ve laboratuvar gibi uygun çalışma ortamları da bir üniversitenin tercih edilme nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca konaklama, burs ve staj olanaklarının fazla olması, lisansüstü programların varlığı, kültürel farklılıklar, dil becerileri, mezuniyet sonrası istihdam olanakları, sosyal alanlardaki yaşam kalitesi ile dini ve kültürel değerlerin rahat bir şekilde yaşatılabildiği ortamın varlığı bu süreçte dikkat edilen hususlardandır. Üniversitenin bulunduğu coğrafi konum, üniversitenin köklü bir geçmişe sahip olması ve hatta bölgenin iklimi bile tercih sürecinde rol oynayan faktörler arasında yer almaktadır (Xiong vd., 2020:12).

Sonuç olarak, öğrencilerin yurt dışında eğitim almak amacıyla girdiği üniversite ve bölüm tercihinde çok sayıda faktörün etkili olduğu görülmüştür. Van YYÜ'ye gelen uluslararası öğrencilerin tercih sebeplerine bakıldığında ise daha çok ekonomik durum, kültürel bağlar ve coğrafi konumun etkili olduğu görülmüştür. Nitekim Van'a gelen öğrencilerin büyük oranda Irak, İran, Suriye, Mısır ve Türkmenistan gibi ülkelerden oldukları göz önüne alındığında bunu coğrafi yakınlığın sağladığı ekonomik avantajlar ile açıklamak mümkündür. Öte yandan, daha önceki öğrenci hareketliliklerinin sürekli bu ülkeler arasında olması, üniversitenin harç miktarının düşüklüğünden ve coğrafyaya olan kültürel yakınlığından kaynaklanmaktadır.

Kent ve Üniversite Algısı/Memnuniyeti

Bireylerin, yaşanan yer ile güçlü bir aidiyet bağı kurmaları çoğunlukla o yerin onlara sağladığı/sunduğu imkânlarla ilişkilidir. Bir yerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklar ne kadar iyi düzeyde ise o yerde yaşayan bireylerin yaşam memnuniyeti de bir o kadar yüksek olur. Dolayısıyla bir yerdeki gönüllü göç hareketlerini belirleyen temel faktör, o yerin sunduğu yaşam kalitesidir. Bu bakımdan uluslararası öğrencilerin kent ve üniversite

algılarının bilinmesi bir ölçüde onların göç potansiyelleri durumu hakkında önemli bilgiler verecektir. Bu nedenle doğrudan göç potansiyeli ile ilişkili olan bu konu hakkında uluslararası öğrencilerin ne tür bir algıya sahip olduklarını ortaya koymak gerekir. Buradan hareketle Van'da öğrenimlerine devam eden uluslararası öğrencilerin kent ve üniversite algılarının büyük oranda olumlu olduğu söylenebilir.

Ankete katılan öğrencilerin %67'si genel olarak Van kentinin beklentilerini karşıladığını ve iş olanakları sağlandığı takdirde Van'da kalmak istediklerini aktarmışlardır (%64,1). Bu yönüyle bakıldığında Van kenti, gerekli imkânların sağlanması dâhilinde uluslararası öğrencilerin gözünde yaşanılabilir bir yer olması noktasında ideal bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır.

Van YYÜ'deki uluslararası öğrenciler her ne kadar çeşitli kurumlardan burs (YTB, STK, Türkiye bursu vb.) alıyor olsalar da büyük bir bölümü (%31'i sık sık, %41,5'i ara sıra ve %4,7'si ise nadiren) ekonomik yönden bazı sıkıntılar yaşamaktadır. Bu durum kentteki uluslararası öğrencilerin ekonomik hayatlarının kırılgan bir zeminde tezahür ettiğini göstermektedir. Kuşkusuz her ne kadar aylık ortalama gelirlerini belirtmeyenlerin oranı biraz yüksek olsa da (%33,6), katılımcıların %34,6'sının aylık ortalama gelirinin 1000 TL altında, %25,2'sinin 1000-2000 TL arasında ve %6,5'inin de 2000 TL üzerinde olduğu görülmektedir. Nitekim ekonomik açıdan sıkıntı yaşadıklarını ifade eden katılımcılar, Van kentinin beklentilerini karşılamadığını belirtmişlerdir ($P= 0,025$ (0,05 düzeyinde anlamlı)). Bu durum, ekonomik sıkıntı yaşadığını belirten bazı öğrencilerin genel olarak mezuniyet sonrasında veya sırasında (beklentilerini verebilen bir yer ile karşılaşırlarsa) göç etme noktasında daha istekli davranabileceklerini göstermektedir. Ayrıca katılımcıların %53,8'inin Van'ın gelişmiş bir kent olmadığını belirtmiş olmaları, öğrencilerin göç potansiyellerini artıran/artıracak diğer önemli bir faktör olarak düşünülebilir. Tüm bunlara rağmen yine çoğunluğun (%69,2) kent ve okuduğu bölümü değiştirmeyi düşünmedikleri de ortadadır. Dolayısıyla Van kenti, her ne kadar ihtiyaç ya da beklenti noktasında uluslararası öğrencilerin bazı taleplerini karşılamaktan uzak bir konumda olduğu anlaşılrsa da kente dair genel algı büyük ölçüde yine olumlu yöndedir.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önceki algıları ile geldikten sonraki algıları arasındaki değişimin boyutu deneyimlenen mekânda geçirilen zaman ile bağlantılıdır. Bu deneyimlenen mekânın bireyin algısını nasıl ve ne yönde etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir. Buna göre uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce ve geldikten sonra bazı parametrelere dair algılarını gösteren bilgiler Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce ve geldikten sonraki algıları

	Gelmeden önce (%)		Geldikten sonra (%)	
	Olumlu	Olumsuz	Olumlu	Olumsuz
Eğitim kalitesinin yüksekliği	81,7	18,3	79	21
Yaşam maliyetlerinin ekonomik olması	77,2	22,8	56,4	43,6
Eğitim maliyetlerinin ekonomik olması	69,3	30,7	57,3	42,7
Türkçe'nin kolay öğrenilmesi	60,7	39,3	78	22
Güvenli bir ülke olması	85,7	14,3	88,9	11,1

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye gelmeden önce eğitim kalitesi ve yaşam maliyetlerinin ekonomik olması hakkındaki algıları önemli ölçüde olumlu iken Türkiye'ye geldikten sonra bu konu hakkındaki algılarının kısmen de olsa olumsuz yönde değiştiği görülmektedir. Eğitim kalitesi hakkında ki algıları çok az değişirken ekonomi hakkındaki algılarında ise anlamlı bir düşüş ortaya çıkmıştır. Buna karşılık öğrencilerin Türkçeyi kolay bir şekilde öğrenme ile Türkiye'nin güvenli bir ülke olması hakkındaki algılarının ise kısmen de olsa olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Bu veriler özellikle Türkiye'de yaşam maliyetinin diğer bir deyişle hayat pahalılığın yüksek olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim uluslararası öğrencilerin önemli bir kısmı (%68,4) kendi menşe ülkelerine kıyasla Türkiye'de yaşam maliyetinin çok daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Uluslararası öğrencilerin üniversite hakkındaki algıları kent ve ülke algılarına oranla çok daha yüksek düzeyde olumlu çıkmıştır. Buna göre öğrencilerin üniversiteye dair algıları Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: Uluslararası öğrencilerin üniversiteye dair algıları

	1 (%)	2 (%)	3 (%)	4 (%)	5 (%)
Üniversitedeki sosyal etkinliklerden	4,1	8,2	28,6	31,6	27,6
Üniversitedeki arkadaş ortamından	2,1	6,2	14,4	45,4	32
Öğretim üyelerinin davranışlarından	1	7,1	18,4	52	21,4
Sınıf arkadaşlarının davranışlarından	4,1	9,3	22,7	41,2	22,7
YYÜ'nün size sağladığı imkânlardan	4,2	17,7	18,8	50	9,4
Vatandaşların size davranışlarından	4,2	8,3	16,7	52,1	18,8
YYÜ'de olmaktan	3	4	18,2	52,5	22,2

Açıklama: 1=Hiç memnun değilim, 2=Memnun değilim, 3=Kararsızım, 4=Memnunum, 5=Çok memnunum

Uluslararası öğrencilerin üniversite hakkındaki algıları büyük ölçüde olumludur. Öğrenciler, üniversitedeki sosyal etkinliklerden (%59,2), arkadaş ortamlarından (%75,4), öğretim üyelerinin (%73,4) ve sınıf arkadaşlarının (63,9) davranışlarından, YYÜ'nün onlara sağladığı imkânlardan (%59,4) ve

YYÜ'li olmaktan (74,7) memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca uluslararası öğrenciler, Van halkının kendilerine karşı genel yaklaşımdan da memnuniyet duymaktadırlar (%70,9). Bu durum uluslararası öğrencilerin kent ve üniversite hayatından önemli ölçüde memnun olduklarını göstermektedir. Başka üniversitelerde öğrenim gören uluslararası öğrencilerle yapılan çalışmalarda da benzer bazı bulgular ortaya konulmuştur. Örneğin Ankara Üniversitesi (Beltekin ve Radmard, 2013), Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi (Suriyeli öğrenciler ile sınırlı) (Sezgin ve Yolcu, 2016), Sakarya Üniversitesi (Yardımcıoğlu vd., 2017) ve yine Van YYÜ'de (Suriyeli öğrenciler ile sınırlı) (Yaralı Akkaya vd., 2018) öğrenim gören uluslararası öğrencilerle yapılan çalışmalarda bu öğrencilerin her ne kadar bazı konularda sıkıntı yaşadıkları ifade ediliyor olsa da kent ve üniversiteye dair genel algılarının pozitif yönde olduğu vurgulanmaktadır. Bu durum Türkiye'nin farklı kentlerinde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin yaşantılarının benzer parametreler tarafından şekillendiğini ve göç etmeme isteğinin altında yatan temel faktörün de kentlerin ve üniversitelerin sunduğu olanakların büyük oranda benzer olması ile ilgili olabilir.

Öğrencilerin Gelecek ve Göç Tasavvurları

Van YYÜ'de öğrenime devam eden uluslararası öğrencilerin bir önceki bölümde kent ve üniversite yaşantısından büyük ölçüde memnun kaldıklarından bahsedilmişti. Kuşkusuz bu durum uluslararası öğrencilerin göç algıları üzerinde de etkili olmaktadır. *"Mezun olunca ne yapmayı düşünüyorsunuz?"* sorusuna öğrencilerin önemli bir bölümü Türkiye'de kalıp çalışmak (%25) ya da lisansüstü eğitime devam etmek (%28) istediğini, buna karşılık bir bölümünün ise kendi ülkesine dönmek (%16) ya da lisansüstü eğitimini başka bir ülkede sürdürmek (%10) istediğini belirtmişlerdir. Kararsızım diyenlerin oranı biraz yüksek olsa da (%21) yarıdan fazlasının (%53) kesin bir şekilde Türkiye'de kalmak istediği de ortadadır.

"Eğitiminiz sırasında farklı bir ülkede daha iyi bir eğitim fırsatıyla karşılaşsanız buradaki eğitiminizi bırakır mısınız?" sorusuna öğrencilerin büyük bir bölümü kararsız olduğunu beyan ederken (%56), sadece %22'si gitmek istediğini ve yine geri kalan %22'si de gitmek istemediğini ifade etmişlerdir. Bu durum, daha iyi eğitim fırsatları sunan yerler ile karşılaştıkları takdirde bile uluslararası öğrencilerin göç etme isteği noktasında kesin bir karara sahip olmadıklarını göstermektedir. Burada kararsızların göç kararlarını belirleyecek koşulların kent ve üniversitenin sunduğu olanaklara bağlı olduğu-

nu hatırdı tutmak gerekir. Gültay vd. (2018) tarafından Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde (ÇOMÜ) yapılan bir çalışmada uluslararası öğrencilerin aynı durum karşısında daha azının kararsız (%36) ve buna karşılık gitmek istemeyenlerin ise daha yüksek olduğu (%38) belirtilmektedir. Nitekim adı geçen çalışma da gerekli iş olanakları sağlandığı takdirde öğrencilerin %58'inin Çanakkale de kalmak istediği vurgulanmaktadır (Gültay vd., 2018). Tüm bu örnekler, ekonomik faktörler başta olmak üzere kentlerin sunduğu yaşam kalitesinin öğrencilerin göç potansiyellerini büyük ölçüde belirlediğini gösteriyor.

"Mezuniyetten sonra öğrencilere iş imkânları sağlandığı takdirde hangi şehirlerde yaşamak istersiniz?" sorusuna öğrencilerin önemli bölümü İstanbul (%16,8), Van (%9,3) ve Ankara (%7,5) illerinde yaşamak istediklerini belirtmişlerdir. Aynı soruya öğrencilerin %15,3'ü birden fazla il yazarak cevap vermişlerdir. Nitekim bu tireli cevap verenlerin çok çok büyük bir oranında yine İstanbul, Van ve Ankara illerinin ağırlığı göze çarpmaktadır. Cevap vermeyenlerin %29,9 olduğu bu soruda yukarıda belirtilen üç il dışında başka yerlerde yaşamalarını sürdürmek isteyenlerin oranı düşük olmakla (%21,2) birlikte bu yerlerin de çoğunlukla kıyılarda yer alan iller olduğu söylenebilir. Burada Van'ın uluslararası öğrenciler açısından cazip bir merkez olarak önemini korumakla beraber İstanbul ve Ankara başta olmak üzere sanayileşmiş büyük şehirlerin ve kıyı şehirlerinin de uluslararası öğrencilerin göç radarında olduğunu belirtmek gerekir.

Sonuç

Bugünün yenedünya düzeninde uluslararası öğrenci hareketliliği, hem nitelikli insan kaynağının sağlanmasının kolay bir yolu hem de ülke ekonomisine katkı sunan bir sermaye şekli olarak görülmektedir. Gelişmiş Batı dünyası bu öğrenci hareketliliğini uzun zamandır deneyimlerken gelişmekte olan ülkeler ise son yıllarda gerçek anlamda deneyimlemeye başlamıştır. Günümüzde hem gelişmiş ülkeler (sermayesini daha da katlamak) hem de gelişmekte olan ülkeler (bu pazar ekonomisinde yerini almak), daha fazla uluslararası öğrenciyi kendi ülkelerine çekmek için birçok özendirici programlar düzenlemektedir. Türkiye de bu tarz programlarla daha fazla öğrenci çekmenin planlarını kurmaktadır ki son yıllardaki verilere bakıldığında bu durumun meyvesini vermeye başladığı söylenebilir. Dolayısıyla her ne kadar uluslararası öğrencileri ülkeye çekmek önemli bir başarı kriteri olarak görülse de bugün bu uluslararası öğrencileri ülkede tutmak da ayrı bir ehem-

miyet sorun alanı olarak karşımızda durmaktadır. Zira günümüz düzeninde yükseköğretim kurumlarının uluslararası öğrencilere yönelik temel politikalarından biri de bu olmuştur.

Van YYÜ'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin kent, üniversite ve ülkeye dair algıları ile birlikte onların göç ve gelecek tasavvurlarını belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada önemli bulgulara ulaşılmıştır. Van'da öğrenimlerine devam eden uluslararası öğrenciler, ülke, kent ve üniversite için genel anlamda olumlu bir fotoğraf ortaya koysa da bazı özellikleri itibarıyla göç potansiyeli taşıdıkları da ortadadır. Buna göre genel bir değerlendirme yapılmak gerekirse:

Van YYÜ'deki uluslararası öğrencilerin Türkiye'yi seçmelerindeki en önemli nedenlerin; eğitim maliyetinin düşük olması (28,6), göç etme imkânlarının kolay olması (24,5), Türkiye'ye duyulan merak (20,4) ile birlikte kültürel yakınlık ve burs olanaklarının iyi olması gibi faktörlerin olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Özoğlu vd. (2012: 89-90) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin benzer gerekçelerle Türkiye'yi tercih ettikleri görülür. Türkiye'yi tercih eden öğrencilerin büyük bir bölümü yakın coğrafya ülkeleri ve Türkiye cumhuriyetlerinden gelmektedir. Van örnekleminde hareketle de bu öğrencilerin önemli bir bölümünün vatandaşlığa geçmek istediği (%84,4) yani kalıcı olarak Türkiye'de yaşamak istediği anlaşılmaktadır. Nitekim gerek evlilikler yoluyla gerekse de tanıdıklarının olması vesilesiyle katılımcıların %35,6'sı ailesinde en az birisinin Türkiye kökenli olduğunu ifade etmişlerdir.

Uluslararası öğrencilerin kent ve üniversiteye dair algıları büyük ölçüde olumlu olmasına rağmen kentteki iş olanaklarının sınırlı yapısından dolayı ekonomik anlamda zorlandıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümü yeterli koşullar sağlandığı takdirde Van'da kalmaya sıcak bakmaktadır. Van dışında öğrencilerin özellikle İstanbul ve Ankara başta olmak üzere bazı kıyı illerinde yaşamak istedikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilerin üniversiteye dair algıları ise büyük oranda olumludur. Nitekim katılımcıların %81,8'i istediği bölümü okuduğunu ve bu nedenle de üniversite ve kent değiştirmeyi düşünmediklerini aktarmışlardır.

Uluslararası öğrenciler, her ne kadar kent ve üniversite yaşantılarından önemli ölçüde memnun olduklarını belirtmiş olsalar da onları burada tutacak ekonomik koşullar yaratılmadığı takdirde göç etme noktasında bir algıya sahip olduklarından daha önce bahsedilmişti. Özellikle ekonomik yönden zor durumda olanların başta İstanbul ve Ankara illeri olmak üzere batıda yer alan illere göç etme ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir. Bu noktada

Van'a daha çok sayıda uluslararası öğrenci çekmek ve şu an öğrenimlerine devam edenleri de tutmak için üniversite yönetimi (akademik anlamda) başta olmak üzere kent yönetiminde ve gelişiminde söz sahibi olan kurumların hem maddi hem de sosyo-kültürel anlamda öğrencilere geniş imkânlar sağlayacak bir dizi girişimlerde bulunmaları gerekir. Bu yapıldığı takdirde hem Van kenti hem de üniversite uluslararası öğrenciler için daha cazip merkezler haline gelecektir. Bu da üniversitenin uluslararasılaşma yolundaki çabasına katkı sunacak en önemli bileşenlerden biridir.

Kaynakça

- Arpan, L., M., Raney, A., A. ve Zivnuska, S. (2003). Acognitive Approach to Understanding University Image, *Corporate Communication*, 8(2), 97-113.
- Beltekin, N. ve Radmard, S. (2013). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Gören Uluslararası Öğrencilerinin Üniversiteye İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 250-269.
- Bodycott, P. (2009). Choosing A Higher Education Study Abroad Destination, *Journal of Research in International Education*, 8(3), 349-373.
- Cebolla-Boado, H., Hu, Y. ve Nuhoglu Soysal, Y. (2018). Why Study Abroad? Sorting of Chinese Student Across British Universities, *British Journal of Sociology of Education*, 39(3), 365-380.
- Çatı, K., İftar, E. ve Özcan, H. (2016). Üniversite Tercihlerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi: Türkiye Geneline Bir Alan Araştırması, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(2), 163-177.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*. Eskişehir: Yüksek Öğretim Kurumu Yayınları.
- Çokgezen, M. (2014). Determinants of University Choice: A Study on Economic Departments in Turkey, *Journal of Higher Education*, 4(1), 23-31.
- DEİK. (2012). *Uluslararası Öğrenci Temini Çalıştayı Sonuç Raporu*. İstanbul: DEİK Yayınları.
- Deviney, D., Vrba, T., Mills, L. V. ve Ball, E. (2014). Why Some Student Study Abroad and Others Stay. *Research in Higher Education Journal*, 25, 1-14.
- Dong, H. (2012). Higher Education Tuition and Fees in China: Implications and Impacts on Affordability and Educational Equity. *Current Issues in Education*, 15(1), 1-10.
- Erkan, S., Özbay, Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Terzi, Ş. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Problemler ve Psikolojik Yardım Arama Gönüllülükleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 94-107.

- Güldiken, N. ve Özekicioğlu, H. (2004). Anadolu Üniversitelerinde Ailelerinden Uzakta Öğrenim Gören Öğrencilerin Barınmaya İlişkin Sorunları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 163-180.
- Gültay, B., Özözen Kahraman, S., İsmayıl, G. Ve Çalışkan, V. (2018). Uluslararası Öğrencilerin Göç Potansiyelleri: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) Örneği. B. Bacak, Ö. Topkaya, A. Kıray ve M. Ç. Tuna (Ed.). 7. *Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları Kongresi "Göç ve Toplum", Bildiri Tam Metin E-Kitabı* İçinde (73-84. ss.). Çanakkale: E-Kitap.
- Heller, D. E. (1997). Student Price Response in Higher Education. *The Journal of Higher Education*, 68(6), 624-659.
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö. ve Yılmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Seçme Nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Kuzu, Y., Sıvacı, S. Y. ve Kuzu, O. (2018). Üniversite Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İkili Karşılaştırması. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 128-156.
- Lee, E. (1996) A Theory of Migration. *Demography Journal*, 3(1), 47-57.
- Lim, H., Heckman, S. J., Letkiewicz, J. C. ve Montalto, C. P. (2014). Financial Stress, Self-Efficacy, and Financial Help-Seeking Behavior of College Students. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 25(2), 148-160.
- Liu, D. ve Zhu, W. (2019). Factors Influencing Student Choice of Transnational Higher Education in China. In *Proceedings of the 5th International Conference on Frontiers of Educational Technologies* (ss. 1-7).
- Liu, W. (2016). The International Mobility of Chinese Students: A Cultural Perspective, *Journal of Higher Education*, 46(4), 41-59.
- McDonough, P. M. ve Calderone, S. (2006). The Meaning of Money Perceptual Differences Between College Counselors and Low-Income Families About College Costs and Financial Aid. *American Behavioral Scientist*, 48(12), 1703-1718.
- Miao, S., Y. ve Harris, R. (2012). Learning and Personality on Study Tours Abroad. *Research in Post-Compulsory Education*, 17(4), 435-452.
- Ming, J. S. K. (2010). Institutional Factors Influencing Students' College Choice Decision in Malaysia: A Conceptual Framework. *International Journal of Business and Social Science*, 1(3), 53-58.
- Moogan, Y. J. ve Baron, S. (2003). An Analysis of Student Characteristics Within the Student Decision Making Process. *Journal of Further and Higher Education*, 27(3), 271-287.
- Mourad, M. (2011). Role of Brand Related Factors in Influencing Students' Choice in Higher Education (HE) Market, *International Journal of Management in Education*, 5(2/3), 258-270.

- Neuman, L. W. (2007). *Basics of Social Research Qualitative and Quantitative Approaches*. Boston: Pearson Education.
- OECD. (2020). *Education at a Glance 2020: OECD Indicators*. OECD Publishing.
- Özoğlu, M., Gür, B. S. Ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye'de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: (SETA) Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Pusser, B. ve Turner, J. K. (2004). Changing Patterns Challenging Policymakers. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 36(2), 36-43.
- Sezgin, A. A. ve Yolcu, T. (2016). Göç ile Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4(7), 419-438.
- Shank, M. D. ve Beasley, F. (1998). Gender Effects on the University Selection Process. *Journal of Marketing for Higher Education*, 8(3), 63-71.
- Sia, J. K. M. (2013). University Choice: Implications for Marketing and Positioning. *Education*, 3(1), 7-14.
- Singh, J. K. N., Schapper, J. ve Jack, G. (2014). The Importance of Place for International Students Choice of University: A Case Study at a Malaysian University. *Journal of Studies in International Education*, 18(5), 463-474.
- Xiong, W., Mok, K. H., Ke, G. ve Jheung, J. O. W. (2020). *Impact of COVID-19 Pandemic on International Higher Education and Student Mobility: Student Perspectives from Mainland China and Hong Kong*. Oxford: Centre for Global Higher Education.
- Yaralı Akkaya, A., Azimli Çilingir, A. ve Tuğ Levent, G. (2018). Van Yüzüncü. Yıl Üniversitesi'ndeki Suriyeli Öğrencilerin Akademik Sorunları Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 413-448.
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. ve Savaşan, F. (2017). Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.

İnternet Adresleri

- YÖK. (2021a). İstatistikler: Hedef Odaklı Uluslararasılaşma. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/hedef-odakli-uluslararasılaşma.aspx> (Erişim Tarihi: 02.05.2021).
- YÖK. (2021b). İstatistikler. <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 02.05.2021).
- <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 13.04.2021).
- <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> (Erişim Tarihi: 13.04.2021)